

NÉHÁNY RÉGI JÁTÉK

[Mi az, hogy anno!]

Mit együnk? Nekem nem kell, akármi lenne is majd..., de nem ezt mondom, nem ezt válaszolom anyámnak, hanem azt, hogy „Nem tudom”. Irtózom az ételektől. Meg az égerszartól. Legyektől. Azt veszem a fejembe, hogy anyám meg akar mérgezni, már az anyatejjel is mérgezett, böfögni, hányni a vállán, mennyire siralmas! Szánandó, de senki nem lát. A Kupót kivéve. Kupónak meg tetszik, ha böfögök, hányok, fingok és fosok. Apámnak is tetszene, tetszik is, amikor hazaérkezik, más se nagyon. Apámat vagy a börtönből várjuk, vagy a tudószanatóriumból vagy más hülye helyekről, nem értem, ezek mik lehetnek, fölösleges velük foglalkozni. Apámmal, anyámmal szintén fölösleges foglalkozni, végül is rendesek, de azt nem szeretem, ha szórakozik velem valaki. Egyek. Mikor apám megérkezik valahonnét, anyám ugyanúgy megkérdezi, „Mit együnk”, csak hogy a nagymamával már tudjuk, hogy tyúkot vág, tyúkpaprikás lesz galuskával meg uborkasalátával, ha akarom, az uborkasalátát elkészíthetem. El én, elkészítem, azzal se mérgező. Majd azt eszek. A verandán a nagy faasztalra dobja a viaszkos vásznat anyám, a nagy rózsaminták kivarasodva rajta, törőlkendővel újra átmaszatolja. Áttörli a szürkére kopott tányérokat, alumínium kanalakat. Nagymama kiviszi az ágya alól a teli bilit, nehogy felrúgják, ha apámmal egymásnak esnek. Van két téglasornyi lépcső a verandára, azon ücsörgök, nézem a bogarakat. A homokot. Az eléggé izgalmas. Soha nem jutott eszembe játszani *benne*, úgymond homokozni, mindenhol körbe homok, akik homokoznak, azok buggyantak. Nem látják?, tisztára fölösleges! Abba jeleket kell rajzolni egy fadarabbal, hogy a jelek által eltűnhess; és nem egy nyavalyás fantáziavilágba, mert nem hogy nem érted, de irritál, mint a mese (szereted, mert hazudni jó!), hanem így és *ott* ténylegesen a magad gondjaira leszel bízva, nincs szöveg. Egy legyet lecsapott nagymama befelé menet, most mozgolódní kezd. Egy faággal a fugába nyomom. Nem képzeljük bátornak magunk, és átkozottul bátrak vagyunk, rendre kiderül. Büdösek vagyunk. Apám ilyenkor nem egy merő bűz még, mint máskor, legföljebb a zavaros bornak a lábszagú, visszafogottan dühöngő szaga. Ebédre nem várjuk Kupót, viszont itt van az ő saját zavaros bora, egy csavaros tetejű, másfél literes üvegben

apámnak hozta tegnap este. Általában késő este jelenik meg nálunk; akkor is, amikor kint éltünk tanyán, tanyának nevezett egy szoba-kamra vályogházban, és most is, amikor itt vagyunk fönna faluban, a nagymama házában. Ő maga egy demeteri szőlőkunyhóban lakik. Óriási bakancsok, hosszú láb, görnyedt hát, szemébe húzott simléderes sapka. Anyám gombóclevessel kedveskedik neki, Kupónak az a mániája. Árnyak. Éjszakai és nappali árnyak a felnőttek. Veszekednek. Irigyek. Sértettek. Bosszúállók. Első érzetem, hogy anyám sértett, bosszúálló, irigy, ahogy a többi ember is, kikkel majd összehoz a sors. Elhatárolódok; legkivált nem az emberektől, hanem, azon kapom magam már akkor, ezektől a snassz dolgoktól. Erre aztán nagyon ráfizetek. Ezek nélkül semmi nem mozdul, és semmi nem hasznosul. Meghökkenítő, zavarba ejtő jelenléte van a felnőtteknek, pedig erőtlének; nem az, hogy velem nem tudnak mit kezdeni, mit kezdenének! Igyekeznek mérgezni, anyám mindenkit behálózott. A vérről azért tanulunk az iskolában, a vérkeringésről, hogy vérmérgezést kapjak. Nem hiszik el a tanárok, a vérhálózat bemutatása esetemben vérmérgezéssel járt. Hányok, amikor csak tudok. Elájulok. Azután iskolai sztrájkot hirdetek. Ezeknek a tanároknak semmi másra nem jár az eszük, csak hogy iganak meg keféljenek. Adok én nekik. Nem látszik a világból semmi. A napnál világosabb, hogy itt a világunkból semmi nem látszik, kivéve (ha ez hozzátartozik, nem láttam ezt tisztán) a Sex & Drugs & Rock 'n' Roll. Vénasszonyok mákteája hűl a verandán, táncmulatságokról és a régi nagy kama tyolásokról beszélgetnek. Az orvos morfinista, a tornatanárunk is gyógyszerre piál, mindenki tudja. Még csak '68! Mi lesz itt? Hát, például táncdalfesztivál, Kupó Mátrafüredről ír nekem képeslapot, zsebrádiót kapok születésnapomra – Jimi Hendrix! Jimi Hendrix felfedezése. Egyik betegségből másik betegségbe esek, így telik el kilenc év, szinte észrevétlen. Anyám nem kegyelmezett egy pillanatra se. Kicsinál. Észrevétlen. Egyedül, négykézláb mászkálok a rom tanya földjén, a kiszáradt gyepen, seggre huppanok. Állj föl! Nem állok. Állj föl!, hallod? Mondj már valamit! Nem mondom, nem tudok. Mit mondjak. Nem tetszik. Erőtlen és nevelésesen lebegő minden. Olyan sok mindent ezzel nem lehet kezdeni. Óvodába nem járok, messze van, egyedül a tanya saras szobájában, szőnyegként kukoricászsák ledobva, fönt, az összetákolat ágyon egérszagú lópokróc, „Legyél jó!” Állati-ra lehet unni, hogy folyton ki kell találni valamit. Egy idő után nem találok ki semmit, totál kivagyok. Maradnak a betegségek. Most is beteget kéne jelenteni, így elkerülhetném a tyúkhúst. A fenét, annál rosszabb lenne. Egyél. Aztán fekszel. Nem hiszed el, hogy ennyire nem tudnak veled mit kezdeni. Semmivel. Semmivel se tudnak mit kezdeni; fiatalok, ügyetlenek, önállótlanok, kiábrándító. Nincs segítség! Kupó segít, de nem úgy, ahogy kellene, nem az a típusú férfi. Sírok, vonyítok, mint az egerek a falban meg a sárplafonban körül, szétmarcangolom a beleimet, a hasamat széttépem, kifelé a belekkel, ki a tyúkoknak! Na végre egy rendes májgyulladás!, másfél év kell hozzá; anyámon nem múlt; előbb az anyatej, aztán a cukorrépa massa nyers tojással, vagy sárgarépa főzelék, szaftos kenyérkével, puff! Adj neki! Mondj valamit! Nem én, tele szájjal nem beszélek. Eltelik négy és fél év néma csendben, nem beszélek. Azt nem mondhatom, hogy minden kibírhatatlan, értelmetlen volna. Tudják. Se közel, se távol senki. Fúj az a rohadt szél. Rizsföldek, itt a tiszazugi mocsárban, anyám azokra jár ki (valamit csinálni, dolgozni, nyilván). Apám éjszakáról éjszakára részegen alszik az említett rizsföldek szélén, mígnem csontvelőgyulladása lesz, nem kell foglalkoznunk megint egymással; senki nem törődik semmivel, tehát nekem kell törődni mindennel mindenki helyett. Amióta levegőhöz jutok, ez van. Mérgeznek a tehetetlenségükkel. Ezek a fájdalmak, csak ezek a fájdalmak ne lennének. Az erekből ahogy szívódik föl a mérgezés az agyba. Örület. Bolond leszek valamit is tenni egészségem érdekében, nem, vigyen el a mentő szirénázva, el innen, el a kórházba! Megint és újra, el innen, el a kórházba. Nem kapok levegőt, allergiás kiütések, lázzal? OK. Agyhártya? Fülő és homloküreg? Mandula? Ne nevetess! Mehetünk. Vakbélgyulladás, az igen, végre műtve leszek. Egyfelől az éter csodája, másfelől meg, hogy úgyis ki akartam nyitni magam. Egy szál vékony fa alatt akácvirágot kajálok, mennyei, érzem méregtelenítő hatását. Elképzelek magamnak egy húgot, ez az egyetlen, mire képzelőerőmből telik, illetve órá, a húgomra futja egyedül fantáziámból. Ő sem él valami sokáig, szegény. Nagy vigasz, hogy ő volt nekem. Még nagyobb vigasz a halála. A húgomat siratni – méregtelenítő, és szintén mennyei. Ennek súlya van; kitalálni a húgomat, gyászolni; ahányszor le-

het. Valahogy meg kell halni neki, megint és újra; míg kitalálja az ember a halálát, az a játékidő, az ő élete. Aztán vége a húgomnak. Ez a legszebb része, míg fekszik kiterítve; akácvirág illatú fehér ruháskában, vagy savanyú, avas szalonna szagú sötét szobában... , kimeríthetetlen siratásának tárháza. Tetszik, ez fain ötlet volt a részemről. Nem mintha különösebben akartam volna. Nem, tán egyáltalán nem is akartam; akkor meg hogy lett? Akárhogy is, nem kerül elő a vakbélműtetem után egy ideig. A húgomat az ápolónő váltja fel, létezik egy példánya a valóságban is, ki tudja, minek. Nem fogócskázik velem az arany búzamezőkön, mint az a nővérke, aki már az altatás elején megjelenik, az arany búzatáblákba rohan a friss zöld gyepről, integet felém, menjek utána. Ilyet se láttam még! Hát futok, gyöngyvirág! Vetkőzni kezd, véletlen kinyílik a szemem, a fenébe, nem takarták le a fejem, a tükörben mindent látok, ollók, szikék, fecskendők, csillámló fémek, elalszom. Ébredek, a nővérke felé futok, tárt karokkal ölelne át, mikor egy másik nővérke fölraz, hogy „Hagyjuk, hadd aludjon még!” Milyen szemét dög ez! Kísérjük el egy darabon, tekintetünkkel. Az ágy alatt, hallod, feléd indítja versenyautóját a sarokból a barátod. Észrevette, hogy fent vagy.

A veranda földpadlóját erősítő régi, mohától zöldülő két sor téglán ülve előrenyaklik fejem a sikerlázban, hogy testem időtlen nyugalma *szinte már haláli*; legyengítem magam, amennyire csak lehet. És amennyire hagynak a legyek, megszűnéshez közeli állapotba hozom testemet; a fejem az lüktet, zsidognak a száraz bőrömrre rátelepülő porszemek, de még én vagyok. Kihűlt plazma vagyok, már nemigen hat rám semmi, se a gravitáció, se az elektromágneses erő, se az akácvirágzás. Zsibbadtak ujjvégeim, és zsibbadt a seggem is. A petróleumfűző alól szarvasbogarak törnek ki, kénytelen vagyok erre fölfigyelni, kénytelen vagyok egyre finomabb és egyre kisebb légzéssel magam tovább hipnotizálni... , meglepetésemre a homokot fölbarázdáló bogarak nem engednek tovább ernyedni, eláraszt a tudat, „abszolút ura vagyok a helyzetnek”, mint Kinizsi vagy Toldi. Vannak most a szarvasbogarak, és vagyok én, ki a Mátyás király mesék hőse, vagy Toldi, vagy Kinizsi, inkább Kinizsi, aki rettentő súlyú és átmérőjű malomkövet hajít el, és képzeletemben akkora fordulatszámmal, akárcsak a kórtermi barátom versenyautójának lendkereke. Mert lendkerekes volt. Volt két autósártya paklija is neki, nem semmi. Az jut eszembe, miért találtam ki magamnak, hogy az angol autók lesznek a kedvenceim; akkor is bizonygatni próbálom betegtársamnak, mennyire „tetszetős”, így valahogy mondom neki, az Austin vagy a Mini, ha galádul rosszak is a mutatói. Más persze egy sportautó. Vagy egy versenyautó – mert azért azt lássuk be, kizárólag a versenyzés izgatott.

Bolond. Ez a megállapítás sok, túl sok, ha az ember *pont* komoly, vagy komolyan igyekszik elgondolkodni azon, mit jelent az, hogy a bolondját járatták vele. Miért engedi meg? Mi több, miért tetszik ez neki? Miért lett bolond? Bolondozásnak tűnt. Eleinte semmi másnak, bolondozásnak tetszett. És ez lett. Egy új anatómiai szörny; sötét fájdalmai által tagolt test. Nem akart komoly lenni, az úgynevezett *helyzetén* kívül semmit nem látott komolyanak a fiú; és most mit látunk véresen komolyanak, mostohának, komisznak? Nem ugyanazt látjuk roppant nyomorúságosnak, kevésnek, amit akkor a kislíj látott? Amennyiben azt, akkor annak a fokozhatatlan változatát, amely önmagammal azonosítható. Önmagával azonosnak annyit láthatott a kislíj – hogy nehéz (mint a feje), hogy kemény dió. Mi könnyítette volna, mi oldhatta volna más, minthogy minél messzebb kerüljön innen. Na, ott lettünk bolondok. És folytatni akarjuk! Könnyedek akarunk lenni, táncolni, elszédíteni egy valakit, hogy magunkat újfent komolyan láthassuk. Nézzük.

Egy fehér légy száll elő, majd néhány kört leírva gyanakvó mesterkéeltséggel a földre teszi magát; egy albínó légy. Szinte üvegesen áttetsző hófehér lény. Légykirálylány, mondom elhaló hangon. Magam is tejfölszóke vagyok, fehér a szempillám is, fehér bőrrömet elborítják az allergiás kiütések fehéredő lobjai, a kifakadt hólyagocskákat és varokat viszketés elleni mentolos fehér kotyvalékkal kenték be. Bámul rám. Egy légy lánnyal szemezni. Százhuszonnégy milliméteres lehet, szívárványos, selyemfényű szárny, egy légies biológiai szerkezet; a vérem, állapítom meg, magamban suttogva. Albínó egeret már láttam, albínó legyet még nem; ő lehet a szarvasbogarak istennője; nekem királylány. Mit kell tenni érte? Semmit. Már majdnem térdre zuhanok, srégen, zsibbadt tagjaimat a végső elhalásra ítélve, és akkor előkerül ez az albínó légy, vár valamire a térdeim előtt bóklászva; láthatóan vár valamire, érezni nem érzem, hogy várna. Hacsak az utolsó pillanatra nem; hogy ő legyen valamiképpen létem foglalata. Egészen közel sétál a légy, kedvem volna elborulni, rázuhanni. Elaludnék, és együtt ébrednénk, de akkor már más biológiai szerkezetek lennének. A tenyeremet fehér fénymorzsák lepik el váratlan, anyám egy szelet kenyeret nyomott egyik tenyerembe, a másikba kis halmocska cukrot, irány a csap, legyen belőle vizescukros kenyér, éhen ne maradjon a kicsi fia. Ez nem számít mérgezésnek, ez ínyemre való, épphogy csak kinőttek a fogaim, már hullnak is; hullanék fogaim után a porba, vagy a vizescukros kenyér csillámlásába, majd szürkületébe és vak sötétjébe. Nem hullok. Ettől nem lesz rosszabb. A csapra megyek; a kerítés egypár hántolatlan akácfatörzs közé alacsonyan kihúzott drót, mindenki arra bicikliző fiú láthatja, hogy készül nálunk a cukrosvizes kenyér. Ezért seggel az út felé fordulok, az itatóvályú felé. A tehenek ebből isznak, amikor a gulyáról bejönnek. Eleget isznak a csillámló, zubogó vízből, és rád kapják tekintetük; ha mosolyogtál volna, most lehervad arcodról a mosoly. Rád szegeződve a feltartóztathatatlan, maga a feltartóztathatatlan!, plusz valami nyájas újszülöttség! Mikor érezhettem én utoljára csecsemőszagot, ha nem a magamét, anno. Mi az, hogy anno!, annak előtte már éreztem. Nem volt ilyen émelyítő; de mindent egybevéve azt mondom, barátságatlanabb volt. Mint utána, anno; magam újszülött szaga és valami feltartóztathatatlan. Így lehetett ez, szorosan bepólyálva, szorosan lehunytt szemmel, soha rosszabbat.

Apámtól kapok egy kis bugylibicskát, a szomszéd szobából meglovasítja az egyik gyerek; a szomszéd szoba öregeitől lehet tudni, hogy már reggelinél azzal játszott, az én kis bugylibicskámmal. Magamban, elsöre és időnként nekikeseredve szégyellem a pengéje méretét, hogy nyele fából van, és nem gyöngyház berakású. Máskülönben elképzelhetetlenül nagy örömet szerzett, hasonlított az apáméhoz; az apámé egészen finom darab volt, vékony, nem túl hosszú pengéjű, és karcsú nyelű. Nem szerettük az örömtelenül széles és súlyos vadásztőröket. Nekem azért kellett volna, mert remekül lehetett dobálni vele, a fatörzsekbe beleállítani. Lassú, az avarban surranó lépések hátra, lassú kézmozdulat föl, hátra, megint csak lassú mozdulatokkal a fához lépni és kihúzni belőle a törst. Soha nem szabad idegesnek lenni. Most meg azt érzem, hogy nem vagyok eléggé ideges. Egyáltalán nem értem, mit akarhat az én bicskámmal ez az alak, srác, ugyanígy tíz év körüli, de alig találkoztunk, ő az öregekkel van, az óriási kórteremben, nem haverkodunk, mi egy nyolcágásban vagyunk a folyosó végén, és az ajtó mögötti ágyon vagyok én, az ablaknál, a sarokban meg az itteni barát, pár évvel idősebb nálam, de rendes. Ez meg nem rendes. Nevetgél. Mondom, mi a nagy helyzet. Nem tartanám szerencsésnek, ha vissza kéne kérni, ezért azt mondom neki, legyen csak nyugodt. Elsöre úgy tűnik, megfelelő a дума, már nem nevetgél, mi több, morcossá lesz. „Van nálad valami, ami nem a tiéd.” A srác tekintete szúrós lesz. „Nem is illik hozzád.” A srác szinte lemerevedik, látom, vadállatias indulatok gyűlnek benne össze, a tekintete árulkodó, elvállalja, hogy nála van a bicska, de az

egész lénye tiltakozik valami ellen, rémült és kicsit keserű. Még mindig nem vagyok eléggé ideges. Lehetnék idegesebb, erősebb nálam, az tuti. Nemrég műtötték őt is vakbéllel, egy kis fürdőköpeny van rajta. „Lehet, hogy a fiókodban van.” „Nincs.” Zuhh! Bal lábamat kifelé fordítom, ránehezedelek, a jobbtérd behúz, majd ki, nagyot rúgok a srác műtéti sebére – zuhh, elég volt egyetlen rúgás, lent fekszik a folyosó padlóján, összerándulva, a hasát fogva vonaglik. Hát igen, nem lett végiggondolva, kinyílt a seb a fiú hasán. Semmi se jutott eszembe, néztem, hátha megszólal, és akkor gondolni tudok valamit, de semmi. Vezetgetnek. Arra eszmélek, hogy vezetgetnek; erre már eléggé ideges leszek. A nővérke meg egy ápoló. Szemetek. Átköltöztetnek a fiú helyére, az öregek közé, büntetésből. Hogy néznek rám, Istenem! Ezekről lehet aztán az ember nyugodt, szinte kedélyes, mit se ér!

Nekem nem volt autós-kártyám, nem is kellett volna, annyira rossz volt a minősége, rossz volt fogni; érdes papír (alig vastagabb, mint a Terv vagy az 5 éves Terv, vagy a Kossuth dobozának papírja), csúnya rajzok, de nézegetni még így is szerettem. Két pakli van forgalomban, a régebbi az agronómus fiáé, és a friss ('69) Legéndyé, meg van valakinek abból a régebbiből még, de az szétgyalázva. Azért játszok többet, mint amennyit az unalmam engedne, mert elvagyok játék közben, nézegetem a képeket, igyekszem elképzelni igazándiból, ahogy ezek az autók fényesen megmozdulnak, és még fényesebben leírnak egy kört, versenyezni kezd egyik a másikkal, és – „Mutasd, mid van! Mutasd már!” –, visszatérek időnként a játékba. Mutatok egy Tatra T-3 603 KGST gépkocsit, a többieknek kivörösödik a fülük, mert röhöghetnekük van, *Tatra!*, közben meg nem annyira szarok a mutatói, 160km/óra, és ha a rájátszásban vagyunk, akkor 105 LE. Úgyhogy „Fogjátok be a pofátok! Nektek mi van!”

Állandó vitatéma, hogy a Porsche „ezüstnyila” a *mindentvivő*, vagy a Maserati Ghibli, „napjaink egyik leggyorsabb sportautója”. Milyen pokoli rossz ábrák! Az angol autók feltétlen híve vagyok... de hát hogy néz ki ez a Jaguár, ez a Rolls-Royce Silver Shadow! Tombolva zúgjon át a világon! A régebbi pakliban (azt mondja az agronómus fia, a címkén 1965 áll) azért valahogy kinéznek. Itt még egyszerűen német gépkocsi a Trabant 601 vagy a Wartburg 1000 Camping, ahogy a Mercedes-Benz 230 SL is, és csehszlovák például a Skoda 1000 MB. Eltelik négy év, és ezek mind KGST gépkocsik lesznek, kivéve a Mercedest, az már, illetve a BMW 2000 CS és a Volkswagen 1300 NSZK autó lesz. Megjelennek a japán autók, Toyota Corolla 1100 és így tovább, izgalmasabbnál izgalmasabb adatokkal, van, aki memorizálja. Veszíthet akkor is. Szegény Austin Seven 850 – szeretem, de majdnem minden veri. Triumph TR 4 !, azzal lehet versenyezni, nem jutunk ki vele a végére, nyertesen biztos, hogy nem; ahhoz kell egy Jaguar, vagy egy Chrysler Imperial. Milyen gyenge a Moszkvics 408 ! És mégis, egyszer majd tombolva zúg át a világon!

Megérkezik anyám a kórházba, hogy hazavigyen; szóval – vége a szép időknék! Mit csináljak. Aláaknázom a tervet. Makacsul nem veszek semmiről se tudomást. Róla se nagyon. Anyámról. Szegénynek ott kell állni a lépcsőfeljáró alján, boldognak látszó arccal, tekintettel. Mert húzom az időt. Elkezdek ugyan összepakolni, de mindenfelé marad egy darab valami. Most már veszettül türelmetlen anyám, én ismerem, hiába mutatja az ellenkezőjét; szerencsétlenségére kétszer is rosszkor ront be a kórterembe, hogy kirángasson onnan. Egyszer vizit van, rögtön utána meg egy fiú lesz rosszul, kisebb zűrzavar. Aztán egy orvosi köpeny takarásában lébecolok, mutogat, jár körbe meg körbe, azt hiszem, ki akarja találni, hogy járhat a kedvemre. Vannak ötleteim, de nem mondom. Nem látok jól, minden túl korai, képtelen vagyok visszaválozni. Aki hirtelen szívtelessé válik, arra aztán most

végképp nem tudok odafigyelni. A hideg kovácsoltvas lépcsőkorlát úszik a szemem elé, anyám lent fogja a korlátot, én meg odafent. Vad, elszánt küzdelem! Mit mond a nővérke? Az előttem táncoló ökröcske, az a doktor volna? Elrohanok megmosdani. Majd vissza, és megint vissza, vécére. Aztán a kórtermi csapnál kezét mosni. Istenem, de gyönyörű fények, a magas, tiszta ablakokon át! És a friss klór szaga, Istenem! Ennek vége, nincs tovább. Az ágyam is áthúzza egy nővérke. A Mátyás király meséi még az ágyam alatt, nem, nem lesz már érdekes visszafutni érte. Képtelen vagyok visszavátozni, nem is akarok hát. Megint szemmel tartani a homokot. Az igen, mondjuk, talán az rendes feladat. Csakhogy ott lesz a ház is, a nagymamával, a mocsok félhomállyal, a szülők gyerekességével, na, azt szemmel tartani, az viszont kegyetlen feladat. Megint egészséges, iskolába járó fiúnak mutatkozni, ha csak ideig-óráig is. A szülők lármáját összehangoló jófiúnak látszani, ha csak ideig-óráig is. Nem fog menni. Kapaszkodok, a vasrács gyönyörű árnyékát bámulva a lépcsőfokokon, kapaszkodok a hűvös lépcsőkorlátba. Ez nem fog menni. A bolhák meg a legyek meg az egerek közt idegesen mocorgó hülye. Ezért menjek haza?! Nem megyek haza, mondom az orvosnak, hogy anyám is jól hallja. Itt akarok maradni. Ingerült nevetgélés lentről. Anyám szégyenérzete, és dühe, hogy ez a gyerek komolyan hülye. Elvékonyodnak, elfehérednek ajkai, felkavarodik gyomra. Becézget, hízelgő szavak hagyjál el a száját; hát ezt nem kellett volna, mert ezt utálok... , jól tudja. És mégis. Át sem fut az agyamon, hogy ez másként is lehet, mint hogy itt állok a kórház folyosóján. Néha lefutok a kórház kertjébe, le a Kurcára. És egyszerre csak ott is vagyok, mindjárt fölérünk a Kurca-hídra, anyám kezét fogom, rá se bírok nézni a napfényben sütőkéző betegekre, az ügyesekre. Az ezt megelőző kép még az volt, hogy a kis ökröcske orvos lehajol hozzám, most utoljára.

Látjuk még egymást!, mondja, biztató mosollyal.

[Mennyi erőfeszítés!]

Nincs erő újratekdeni, megint és újra ugyanazt látni, nézni; minden annyira távol, hogy innét nem is látszik. Onnét (ahonnét) se látszott. Ez a *minden* – kecskepaták taposta homok. Ahogy mondom, a mekegő csend felüti fejét. Etlelik egy hét. Kődobálással. Nem túl gyorsan, nem is rohanást, vagy futólagosan, ahogy pillantást vet rá az Isten, hogy mégsem múltó, nem, semmi mulandót nem látni. Etlelik egy hét. Kődobálással. Mászor kacsázással. Lemegyünk a Körösre, a part hordalékkal teli; zöldellő gallyak, halpikkelyek, pléhdobozok. A megrepedezett iszapban megfelelő kavicsokat keresgélünk. Erhard és én, legtöbbször, néha Legéndy is. Vagy egyedül megyek le a Körösre, meg kell tanulni szépen kacsázni, van, aki húszat is tud hajítani, megfelelő kavicsal. A forma perdöntő. Most is egyedül keresgélek, kisebb köveket az árokparton. Így telik a hét Tatáéknál. Itt zúzalékkő vagy tégladarab jöhet számításba, errefelé nincs jobb fajta kő; Tatáék háza előtt kátyús földút vezet el, tulajdonképpen ugyanaz az út, ami a nagymama háza előtt megy (ahol élünk, amúgy, ha anyám nem szalad el velem) és az iskola előtt is – Petőfi Sándor út. Ahol most rejtőzök, Tatáéknál, az út ludasi vége. A falu két szélével, az új Rózsadombbal és a régi Ludassal nem vagyok kibékülve. Nincsenek megfelelő kövek. Megdobálni az állatokat, a szurokkal lekent villanypóznákat; a kecskéket nem, Tata kecskéit nem dobáljuk meg. Van azoknak elég bajuk, mindenesetre én úgy gondolom, hogy az állatok közül legtöbb gondjuk a világon a birkáknak meg a kecskéknak van. Nem bántjuk őket. Etlelik egy hét, megint, kődobálással. Ilyenkor Tatáéknál lakunk anyámmal, összevezett apámmal meg nagymamával; leírhatatlan cirkuszt rendez, repülnek a megtört bőrrű papucsok, éjszaka, összekócolt hajjal cibál magával, kap föl, rohanunk, menekülünk, és azután itt várjuk ki, Tatáéknál, hogy megjelenjen apám; szép szóval, könyörögve kéri anyámat, hogy ne csinálja ezt a gyerekkel, menjen vissza hozzá. Ezt a jelenetet én képzelem el ilyen hamisítatlanul eredetire, apámtól nem futja ennyire egyetlen alkalommal se, nem az a fajta férfi. Nincs kőkeresgélés, Erhard, Legéndy és én szárnyas kulcsokat gyűjtünk, gyufáról foszfort. Ötvenes szög kell, ötvenes vagy húszas, inkább húszas. Megtöltjük foszforral a kulcsszárat, beleillesszük

a szeghegyet, a szeg fején és a kulcson spárga, meglengeted, a betonhoz baszod, csatt, durr! Egész pontosan él emlékezetemben, hogy a világrajövetelem előtti héten is Tatáéknál voltunk, akkor még a tanyáról iramodott neki a Gyepnek anyám, ne bántsa őt férje. Megint bántani akarja, védje meg az apja. A Tata utálta az apámat, úgyhogy ebből a szempontból a lehető legmegfelelőbb helyen járt. Katona volt Tata meg vadász. Mégsem mondhatjuk, hogy igazából csak a fegyverek nyelvén értett, mert ha esélye volt rá, nem használt fegyvert. Anyámat is utálta, hogy rohángál ide meg oda, szerette volna, ha élete nélkülük folyik, ha nyugton hagyják. A semmirekellő vejével meg a hisztériás lányával mi a fenét kezdjen!?! Semmit. Egy hetet bírt apám általában. Addig részeg lehet; én meg, normalizálni a helyzetet – arra lehetek jó. Ebből már megszületésem előtt elegendem van, iszonyú erővel rugdosni kezdem anyám hasát. Kint fekszik állapotosan Tatáék nagyszobájában a padlón, valami miatt belé van csavarodva a lepedőbe. Átlopózok az utcai szoba homályából, úgy tíz év körüli lehetek, és mindkét lábbal, fölvaltva, hatalmasakat rúgok a hasába, hogy ne születhessek meg. És mégis itt vagyok. Már késő volt. Erőtlen kísérlet.

Anyai nagyapámnak a lelépései a legemlékezetesebbek; anyám szerint néhány nap után lelépett otthonról, már amikor otthon volt, mert különben harcolt. A műszaki alakulatok nélkülözhetetlen honvédjének bizonyult élete oroszánrészében. A kölyökben fölmerült a kérdés, ha otthon sem volt soha (illetve megérkezése után már szedelőzködött is, anyja állítása szerint), és Tata meg rendre úgy meséli, amint alkalma adódott, a honvédségtől köszönt el, hogy itt lehessen velük, akkor hol volt Tata?! Meg nem mondja senki. Egyszer birkákkal, másszor kecskékkal érkeznek haza; hogy miért szerezte be, honnét kerítette őket, nincs semmi tudásunk. A kaja náluk paradicsomleves rizzsel, utána hagymás krumpli. Ezt az étkezési szokásukat én bölcsnek gondoltam valami miatt, jóllehet nem szerettem egyiket se; de nem féltam, nem riadtam meg egyiktől sem. El lehetett mészálni fölöttük. Az ablakpárkányon, cukrozott vízben legyek. Arrébb cserepes növények. Nem fájdul meg az ember szeme, könnybe se lábad. Nem úgy a reggeli cukrozott langyos tej látványától. A föl. Zokogok. Belül. Legbelül. A gyomorszájban buja lángok, minden reggel új és újabb csapások a bögre szélén, meg persze a kanálra csavarodva, ó ég, fogadj be! Nem fogad, nézni kell hosszan a forró kecsketejcsapásokat. Sötét lesz hangom, lobot vet torkomon, süt és remeg – ennek a másik mamámnak mondom, kimegyek játszani. Igazából ritkán vagyok kint az árokparton ezen a héten, rendes köveket keresgélni.

Annyira furcsa fények szűrődnek a nikotintól sárga függönyömmön át, hogy szinte alig látok. Ennek a mondatnak leírásával is alig boldogultam; két oka van, a grammatika az egyik, ezt tudjuk, a másikat meg elfelejtettem; aha..., aha..., a fényviszonyok. Mi volna a fényviszonyokkal? Sötétedik. A kátránytól szürke függönnyt semmisnek vevő íriszháló (ez nem tetszett, mint mondat; de mint lehető valóság se). Kihúztad. Eltelt ennyi és ennyi idő. Visszavetted a mondatot, nem is túl körmönfont. Sötétedik.

Mennyi erőfeszítés! Előbb a nyári aszály szárít szarrá mindent, aztán az őszi esőzések rohasztják, majd ha még valami maradt (és általában maradt, ez csoda), a fagy pusztítja el. Traktorosok fordulnak fel, gurulnak be a gátról az ártérre, ősszel is meg tavasszal is, a ki-

áradt Körösbe, ahogy most szomszédunk veje..., szörnyet halt *szegény feje*, mondja nevetve apám. Mennyi erőfeszítés veszik oda. A téész kőműves brigádját nyomban tíz fővel bővítik, ácsok meg lakatosok szorgoskodnak velük egész nyáron, hogy a gátórház kéményét újraépítsék és rendbe hozzák a zsilipet, *idő, az van*. Nem haladnak gyorsan, vigyázni kell magukra, özvegyek így is lesznek. Az özvegyeknek már a kertkapujuk, az ajtajuk szaga is más, zsírosabb, és több macska kószál körülöttük. Alattomban pusztul minden; a téész az embereivel mit se tud kezdeni; igyekszik törvényszerűvé varázsolni azt, hogy szó szerint szétlopják vagyonát, a műtrágyát, a gabonát, a gázolajat, cementet, téglát és így tovább, ezért úgynevezett háztáji földet ad, és házépítési programba kezd, legyen háza is azoknak a példásan szerencsés tészmunkásoknak, akik háztáji földet már kaptak. Anyám se, apám se vesz részt ebben az álkommunista tréfában, apám mondja így; a téész ennek ellenére fölajánl egy rózsadombi házat, kulcsrakészet, amit viszont inkább anyám nem akar, egyszerűen nem kell neki..., azóta sem tudja, miért utasította vissza. Az anyósával él egy nem sok jót ígérő vályogházban. Elviselhetetlen satrafa, földpadló, kitört ablakok, szüette bútorok. Ez kellett? Ez adatott neki, ezt elébb fogadta el, kitart mellette. Ide jöttünk föl a disznóól nagyságú tanyáról. Elszánta magát erre, erre a helyzetre tette fel az életét, hogy itt legyen együtt férjével, annak anyjával, na és velem. Aki nem sokat számít, de azért van. Nem sok vizet zavar, elül a homokban napokat, faágakat gyűjt, rajzol velük vagy bábuakat készít. Parittyát. Íjat. Egy egészen új rend épül körülötte és körülöttük, hanem ő csak a pusztulást látja. Apja szerint nincs mit javítani a világon, a világukon, ráadásul se nem suszter, se nem szabómester, amint az apja volt, a nagyapám. Meghalt a kommunista hatalomátvétel után nyomban. Még hogy javíthatni, reparálni...! Apám észjárásától messze idegen elfoglaltság lett volna.

Az első, amikor nem pusztulást és rombolást látok magam körül, az új istálló építése az udvarban. Az volt az érzésem, hogy eddig nem is voltam képes látni a világot; semmit se látok belőle, mert a világot akkor lehet látni, ha annak van jövője. Ezt valahogy észre kéne venni, valami jelekből kisilabizálni, hogy a világnak van jövője. Miféle jövővilág mutatkozhatna meg, és így maga a világ egy tisztazugi kisfű számára? '68 tavaszát írjuk. A világ macskanyávogásszerű és zsírpuha. '68 tavasza van, és épül az új istálló az udvarban. Szarra szar. Apám időtlen idők óta nem lapátolta ki a szarunkat a budiból. Miért? Annak a helyére lesz rakva a bikaistálló. Lovak és bikák, apám hóbortszerűen imádják ezeket az állatokat, kisajátítja őket, mintha senki más nem szeretné a lovakat és a bikákat. Nem szerethetik őket; ezért se vetemedik arra, hogy dolgozni menjen a téész marha- vagy lóistállójába. Nem számít neki a kenyérkereset. Ezek ostobák, barmok, nem értenek az állatokhoz, mondja. Szétverik, elevenen nyúzzák meg ezeket a gyönyörű jószágokat; a rák ette volna meg az anyjuk méhében mindegyik parasztot, dögölne meg együtt a kommunistákkal! Ezt ordítja, hogy mindenki hallja, különben, látszik ez rajta, nem érdekli annyira. Egy éhes száj rajtakapja, hogy csiholja a dühöt a tüdejében és a gégejében. Apámnak az állkapcsa legfőbb fegyvere, ahogy mindent erősen fog vele, nem enged, de közben *édes-szájú*. Megveszik a süteményekért. Rám sötét köszönt most, készakarva hozom föl látóterembe a varjakat és a denevéreket. A sufnink falvédőjén is ezek vannak, meg a templomunk tornyában is. És igazi, vakporos sötét, nem sima éjszaka! Ez lett a kezembe nyomott kenyérből; fölálltam a veranda előtti, élére állított téglákról, odamentem a kapu mellett csaphoz (a mi egyetlen csapunkhoz), megvertem vízzel, rászórtam a másik tenyerembe öntött kristálycukrot. Nem lehetett hülyülni, ügyesnek kellett lenni; ahogy fölragyogott kezemben a cukrosvizes kenyér, most halványulni kezd. Sötétedik. Nem sötétedhet, koradélután van, apámat várjuk a szanatóriumból, és nem akarok enni megérkezése előtt a tyúkpaprikásból. Megvan a magam furcsa oka rá. Iszonyodok a kajáktól. Ettől meg nagyon. Bőrök mindenfelé. Azzal, bőrrel együtt kéne megenni a bőr nélkül sokkal mezelebb húst. Nem szeretnek a szülők, válaszolnám, de most nem kérdez senki, különben

se hinnék. Előrángatod a sötétet, egyelőre egy gyöngécske éjszaka leplét, hogy a tyúkhúst ragadja el előled valami, és igen, a bőregerek vonítva kiabálnak, nem lehet megállítani sikításuk, füledre szorítod a szabad tenyered. Akkor abba a füledben akárha fűzfasípot fűj-na valaki állat iszonyú hamisan (Legéndy lesz az). Egy ötvenfilléresre rakom a kenyeret, az ötvenfilléres alumíniumérméket vásárlások után megtarthatom, illetve elcsenve gyűjtöm, egy most is melegszik itt mellettem az akácfarönkön, azon meg a kenyér. Befogod mindkét füled. A mindenség roppanó, reccsenő hangjai, a sodródó, kavargó tárgyakat lükte-tő vér robaja kíséri. Mi ez? „A jövő zenéje.” Tervezzünk. Legyenek látomásaink. Az azért nem olyan könnyű. Azt láttam, hogy engem figyelnek, de nem hiszem, hogy azzal a kí-váncsisággal, miféle ember leszek, mire viszem, hanem *csak úgy*. Mire lehet majd használni a kölyköt, mire lesz jó; ha rá néztek, nagy valószínűséggel azt találgatták a leginkább – hogyan végzi. Ezek elől a tekintetek elől kell elbújni. Az újonnan felépült istálló padlásán alakítottam ki egy remek búvóhelyet.

Álló nap szürke, végrehajtás előkészületi idő, apámtól csent Kossuth cigaretta zihál keserű nyálat gyűjtve bizsergő számban, alattomosan könnyű, apró szemű eső, zúgó szédület; fönt az istállópadlásan fegyvereket készítek. A frissen gyalult deszkáknak és a kőrisfa lefaragott háncsának illata. Minden zabolátlanul tiszta, kövecsek közt áramló víz. Úgy hírlík, „Hullamosónak” hívnak minden temető közeli kocsmát. A budapesti Keleti pályaudvar környékén is van egy, a Fiumei úti Sírkert felé menet, balra, szemben valami okmányhivatallal. Egy alagsori, és *országos Hullamosó*, az ingázók, a vidékről feljáró munkások, a leggyámoltalanabb népek férfit, a valóban csak felejteni akaró emberek járnak oda. Nincs vér az ereikben, de a bortól, a sörtől és a töménytől valami fölforrósodik a beleikben. Érezni akarják a hőmérsékletük; ettől a mennyiségű rossz pálinkától, rumtól, konyaktól mérhetetlen forróság öntene el bárkit, de bennük épphogy valamicske plusz hőmérséklet. Egyszerre felragyognak a féldecisek kezeikben, émely, émely, gyomruk felkavarodik, jólesően, de nullafoknyi alakulás. Az alagsorban a poharak fénye, és a derékszí-jaké. A dimenziók hiánya mint védettség. Az anyai nagyapám, Tata, egyszer vagy kétszer járt odalent, ’56 őszén biztosan, ő mesélte. Nem lehet elképzelni, mekkora volt a felfordulás, mondja. A Kilián laktanyában; ott vagyunk elszállásolva, együtt a munkaszolgálatosokkal, de én már a munkásszálláson vagyok, fönt a második emeleten. A Tüzoltó utcai bejárat felett. Nem nagyon volt ott fegyver, néhányan azért puffogtattak. Hozzájutott pár élelmesebb, a szemközti felkelőktől vettek el puskákat, vagy kaptak is tőlük, isten se tudja. Aztán azokat kezdték löni. Mondom, nagy volt az összevisszaság. Október huszonhárom éjjelen semmi különös, behúzódtam a sarokba az ágyamra, vártam, mi lesz. Füttyögések, átkozódások, rohangálások, nem tudtam aludni. Nem volt semmi kedvem belekeveredni. Fegyvert fogni, kire!? Nem kérdezek senkit, gondoltam, majd csak kiderül, mi ez a nyüzsgés, kifigyelem. Ki nem teszem a lábamat, az biztos. Ha valaki azt mondta volna, ezt vagy azt kell csinálni, parancsolt volna nekem, akárcsak a háborúban, nem csináltam volna meg. Elég volt. Még mennyire elég, két háború! Van, aki rendet akar tartani, ott a Kilián laktanyában, van, aki nem. Másnap reggel kinézek az ajtón, kinézek az ablakon is. El kell innen menni, nem hiányzok senkinek. Elraktam a váltás alsógatyát, inget, a bakancsot, a kapcát, bekecsemet is a hátizsák tetejére szíjaztam. Nem kell nekem ez a balhé. Mondják a többiek, hogy a szemközti italboltot feltörték, már csak ez hiányzott, úgyhogy most már részegek is, nem csak handabandázók, hőzöngők, akik az utcán ribillióznak, és mindenfelé ribillióznak, lönek. Az udvaron, lent, dobhártyámat szaggatja, akkora üvöltések, ellenszegülések, megint, aztán morajlás, siető alvajárók, néha tétova csend, de aztán puff! Puff! Nem lehet csak úgy kísértelni... a hétszentségit! Mások is le akarnak lépni, nem tudják, mi ez, merre tartsanak. Majd jön Maléter!, mondják. Basszátok meg Malétert, gondolom magamban. Már fenyegetőznek, és forradalomról beszélnek. Azt is basszátok meg. Nekivettem a hátamat a falnak. Nekem haza kell jutni a családomhoz!

Egymásra lövöldöznek, micsoda cirkusz! Elég ebből, gyerünk! Amikor Maléter beállt egy harcocsival a főkapuba, én a hátsó kapun leléptem, vizslát, Budapest! A Keleti felé mentem, hátha a pályaudvaron vagy a Hullamosóban találok földieket. Sehol senki. Odalent a Hullamosóban már csak a jövőre koncentráltam, arra, hogy esik vagy nem esik, hűvös lesz az idő vagy meleg. A Hullamosóban hőmérséklet nélküli emberek, így hidd el, ahogy mondom. Az nem igaz, állítja Tata, hogy mindennek, ami van, annak van hőmérséklete. Nem, nevet föl, nem igaz, bármit mondjon is a tanárod.

A fináncok meg a rendőrök mindig hamarabb érnek haza, mint apám, ez nem lehet véletlen. Anyámat beszorítják a veranda végében kialakított konyharészbe, engem meg féltre-löknek, a fejemnél fogva, ki. Zöld meg sűrű egyenruha mindegyiken, félelmetesek, néhányukon esőköpeny van, azok a legveszedelmesebbek. Törnek is a nagymama szobája felé, úgy veszem ki, dohányt keresnek. Nem volt kedvem elbújni az istállópadlásra reggel, rossz idő volt még ahhoz is. Nagyon váratlan ez az izgalom. Értelmetlen izgalom, nincs is. Döbbenet van, riadalom, olyasmi, amit anyám amúgy kedvel. Tetszik neki a rendőr, vagy jó akar lenni nála? Hogy feketén természeténél fogva dohányt? Feketén szereznénk be alkoholt? Fegyvert rejtegetnénk? Miből gondolják? Honnét veszik? Információk. Azaz nyilván a szomszéd jelentett föl bennünket. A nagypapának, aki úgynevezett úri szabó volt, és szívrohamot kapott a kommunista hatalomátvétel tájékán, neki valóban volt dohányja, még hozzá saját vágású és saját pácolású, adott erre, híre volt finom dohányának, de nem adott senkinek, legföljebb ajándékba. Egy kis kopott dózniban nyújtotta át, mesélte egy furcsa, megilletődött órán apám, aki nem igazán emlékszik az apjára; a füst gomolygott, sűrűn kavargott nagypapa szobájában, ami egyben műhelye is volt, így aztán apám az apját soha nem láthatta. Folyton dohányzó vékony kis ember, a dóznijai és a szabóollói közt, állandó füstfelhőben. Megható, legalább is apám meghatódik ezen az emlékképen. Elszállt a füst, eltűnt vele a dohány, a fináncok hiába keresik. Nanana! Föl akarnak menni az istállópadlásra, fegyvert keresnek. Most aztán prima! Remegek. Anyu! Csinálj már valamit!

■ **Solymosi Bálint** (1959): költő, író. Volt többek között nyomdász és újságkihordó, éjjeliőr és újságíró, írt szappanoperába dialógusokat és írt filmforgatókönyveket, legutóbb irodalmi szerkesztőként dolgozott, évek óta munkanélküli. Újabb kötetei: *Életjáradék* (Regény, 2007, Kalligram), *Tiszta sor* (Válogatott/gyűjteményes versek, 2009, Scolar)